

JIRÍ ORTEN A ZDENĚK URBÁNEK

Blahoslavení tiší

Hra o čtyřech dějstvích a exodu

Osoby
OTEC, starší muž
MATKA, kvetoucí žena
NĚMÁ, patnáctiletá dívka
PODŇAJEMNICE, stařena
ON, mladý hoteliér

1. MUŽ
2. MUŽ
3. MUŽ
4. MUŽ

ŽENA - postavy neurčitého věku a průměrných tváří představujících
hosty a Soud

EXODUS

První dějství: měšťanský pokoj
Druhé dějství: restaurační místnost velkého hotelu
Třetí dějství: měšťanský pokoj
Čtvrté dějství: síň
Exodus: před oponou

Mezi prvním a druhým dějstvím uplyne týden až čtrnáct dní, mezi druhým a třetím
asi měsíc, mezi třetím a čtvrtým rok.

PRVNÍ DĚJSTVÍ

*Je tam holčička, sedí na židli někde u okna, čelem k němu.
Podnájemnice, babička, šije v protilehlém koutě na vysoké židli,
takže celý pokoj obzírá. Silné šero.*

1. scéna

NĚMÁ (*myslí*):

Taková zima,
nejsi tady,
ach kudy, kudy s tebou jdu,
tatínku – ze tmy kamarády,
co mám, co jsem a nebudu,
mi nese ticho,
hladí, hladí
má ústa sladce sešitá,
kdybych je znala
po úsměvu
či po tom, co se řečí ptá,
kdybych je znala
z jejich zpěvu,
kdybych je znala po světle,
kudy pak, kudy kvítka malá
by otvírala rozkvetlé?
Bzučí jak včela
ticho ve mně
a nehledá již cestu ven,
ach jsem tak celá?
jemně, jemně
byl jsi v mé duši rozsvícen.

PODNÁJEMNICE: Na copak to dítě pořád myslí? Bože, bože, to jsou časy!

NĚMÁ (*myslí*):

Kdyby se vrátil,
kdyby přišel,
po celý den je beze mne...
*(Hluk v předsíni. Hluk přese všechno dosti tichý. Vejde matka,
otočí vypínačem, pokoj se prudce osvětlí.)*

2. scéna

MATKA: Není doma? Ještě se nevrátil? Kam vlastně šel? Hledala jsem ho po celém městě! To je nápad! Celý rok nevytáhne z domu paty, od té chvíle, co se dověděl, že tahle malá..., celý rok se mnou hraje tu podivnou, směšnou hru, takže si už počínám zoufat – a najednou odejde, bůhvíkam, a ani nenaznačí proč a nač. Neslyšíte mne? Nevrátil se už?

PODNÁJEMNICE: Bože, bože to jsou časy!

MATKA: Ďas aby s vámi mluvil! Kam se to díváš (*k němé*), ty příčino všeho neštěstí? Nu tak (*zatřese jí*), co zase máš? I když neslyšíš a nemůžeš mluvit, víš jistě dobře, co se děje! Ale co! Beztak ti zakrněl rozum, když se ti to stalo! Blázne! A já sama začínám bláznit. Cožpak je to možné, žít s šilenci a nenakazit se? (*K podnájemnici*) Odpovíte mi už konečně?

NĚMÁ (*myslí*):

Cítím ho jíti,
jde tak tiše,
sotva se země dotýká,
jde ke mně, ke mně, do mé říše,
a nesmírně ji proniká...

PODNÁJEMNICE: Když já jsem byla mladší, božítku...

NĚMÁ (*myslí*):

Taková vůně...

MATKA: Jste čím dál horší, stará! Nesnesu, nesnesu to mezi těmito zdmi. Něco se musí stát! Někdo jde! Slyšíte? Někdo otvírá dveře! On je to, on! Vrací se ke mně! (*Ustoupí a hledí na dveře, potom sleduje upřeně otce v jeho pohybech, a teprve když se otec docela usadí a uklidní, počne mluvit.*)
(*Otec vchází, zvolna, nachýleně, svléká kabát, sedá si, hledí mezi zkřížené ruce. Ticho.*)

3. scéna

MATKA: Tady jsi! Co jsem se tě nahledala! Ptala jsem se po tobě všude. Všude! Slyšíš? Nikdo nic nevěděl! Kde jsi byl? Kudy jsi chodil? Máš boty celé zablácené! A jak si špinavý! Jak jsi šedivý! Děsím tě! Promluv tedy konečně! Promluv, muži prosím tě! Nemuč mne! Či chceš prodlužovat do věčnosti tu svou prokletou hru? Což jsi oněměl skutečně? Nevěřím, nevěřím ti! Nevěřím ničemu z toho vašeho ticha! Zapomněl jsi docela na dny našeho štěstí? Zapomněl jsi na to, že jsi mne miloval, že jsem krásná? Zapomněl jsi na

všechno? Ty zlý, ty zlý, ty kamenný! Čím jsem se provinila? Čím jsem ublížila tobě a tomu ubohému dítěti? Nemohu přece za to, že ztratila řeč, že nás již nemůže slyšet! Já přece také žiji! Cítím život v celém svém těle! Bouří, křičí ve mně, chce někudy ven, chce být milován, chce dávat! Tolikrát jsem k tobě mluvila! Tolikrát ses tvářil, že neslyšíš. Promluv, muži! Nemohu již dál! Prosím tě, na kolenou tě prosím!

PODNÁJEMNICE: Bože, bože, to jsou časy!

NĚMÁ (*myslí*):

Jsi tu, jsi u mne,
cítíš také
ten mír, co leží na věcech?
(*Otec nezměnil polohu.*)

MATKA (*vztyčí se*): Dobrá, dobrá, nebude tě prosit! Ty tomu chceš! Ty jsi vždycky prováděl svou! Ale já jsem odhodlána! Povím ti všechno, teď, teď hned, ať mne slyšíš nebo ne, všechno ti povím, musím to říci! Nejsem již tvoje. Rozumíš? Nejsem již tvoje žena. Podvádím tě s jinými muži, chceš-li to takhle, s jinými myšlenkami, s jinými sny, s jinými světy. Vždycky jsem tě podváděla, ale teď teprve to vím. Nenáviděla jsem toto tvé dítě od okamžiku, kdy jsem je počala, ale teď bych ji chtěla zabít každým pohledem, kterým se na ni podívám. Nenávidím tyto zdi, ve kterých mne odsuzuješ k živoření, nenávidím tuto pitomou bábu, tuto podnájemnici, kterou sis přivedl bůhví odkud, nenávidím tebe, tebe slabocha a zbabělce, právě tak, jako jsem tě kdysi milovala silného. Po všechen čas tvého ukrutného mlčení jsem doufala, že se ke mně zase vrátíš. Celý čas dní, celý čas nocí. Sama, sama na lůžku, sama v touze. Přicházely ke mně postavy a skláněly se do mých snů. Přijímala jsem je, och já jsem je přijímala a byla jsem jim otevřena. Pak jsem však procítala a slyšela jsem tvůj klidný dech, tvůj spokojený, ničím nerušený spánek. Jak jsi mohl spát, jak jsi mohl zapomenout, ty zlý, ty zlý, ty kamenný! A přece jsem na tebe čekala, až do dnešního rána nepřestávala věřit, že sním zlý sen, z něhož procitneme šťastni, spolu, u sebe. Ale dnes jsi odešel a nevím, kam jsi odešel, a teď jsi zase tady, stejný, nezměněný, hluchý a němý jako tvá dcera, jako tvá prokletá dcera. A já už nemohu, nemohu dál! Přetekla ta nádoba, kterou jsi tak vytrvale naplňoval. Jdu od tebe, jdu od vás tam, kde budu moci zase dýchat a žít, nic mne již s vámi nespojuje, jste určeni zániku, ale já ne, já ještě ne. Zmučil jsi mne tak, jak mne už nikdy nikdo nezmučí. Mám toho dost. Chtěla bych, abyste byli mrtvi. Jsem lepší než vy, vy blázni, vy nesmyslní panáci, ty a ten spratek, zajděte na své ticho, to jsou poslední slova,

kteřá jsem říkala hluchým!

(Ku konci své řeči matka zběsile pobíhá po pokoji, hází předměty a šaty do ručního zavazadla, obléká se, jde ke dveřím, otočí vypínačem, bouchne prudce dveřmi. V pokoji je šero, ještě silnější než na počátku. Sotva matka vyšla z pokoje, otec se vymrští a několika kroky vyběhne za ní. Je slyšet huk, jako by spolu beze slova zápasili. Ve chvíli, kdy otec vstal, otočila také němá poprvé hlavu od okna, povstala ze židle a stojí teď s hrůzou v očích čelem do pokoje. Podnájemnice se nedala vyrušiti ze své práce. Zápas v předsíni trvá dlouhou chvíli. Padají předměty, konečně bouchnou dveře vedoucí z předsíně ven a otec se tiše, zlomeně, nesměle vrací. Sedne si na staré místo a zaujme starou pozici. Némá se dívá chvíli na otce, pak si zase sedne čelem k oknu. Pauza.)

4. scéna

PODNÁJEMNICE: To už je tak na světě! Jaká pomoc! Jen aby nebyla zase taková zima jako tenkrát, když jsem byla mladší! Božíňku, to byla čina! Andělíčkové padali z nebe na zem a z domů nebyl vidět ani komín, ani špička, ani saze. Lidé umírali zimou, stačilo, aby otevřeli okno a nadechli se. Žádné slunce, kdepak, ani kousek slunce nesvítíl a pořád byla noc, ale bílá, protože bylo tolik sněhu. Ano, a vlci přicházeli až k lidským obydlím a žalostně vyli a umírali hladem, a když se nějaké dítě odvážilo ven, sežrali je, dočista je sežrali. Takové to tenkrát bylo. Inu, co dělat! Jak povídám, jen aby nebylo tak zima, tak strašně zima! Jinak se snese všechno. A víte co, děti, teď vám uvařím čaj. Zahřeje člověka a hned je líp. *(Vstane a kutí v pozadí. Pauza.)*

NĚMÁ *(myslí):*

Taková vůně,
když jsi tady,
ach všude, všude s tebou jdu,
tatínku – ze tmy kamarády,
co mám, co jsem a nebudu,
mi nese ticho,
hladí, hladí
má ústa sladce sešitá,
kdybych je znala
po úsměvu
či po tom, co se řečí ptá,
kdybych je znala

z jejich zpěvu,
kdybych je znala po světle,
kudy pak, kudy kvítka malá
by otvírala rozkvetlé?
Bzučí jak včela
ticho ve mně
a nehledá již cestu ven,
ach jsem tak celá?
jemně, jemně
v mé duši byl jsi rozsvícen.
Teď je už noc
a cítíme ji
a slyšíme ji v sobě růst,
je plná krásných beznadějí,
zná něhu našich němých úst
a odvádí nás,
kam nás vede?
ó spolu, spolu jdeme jí,
už nejsi, jede, nejsi, jede,
nejnádhernější kamejí.
Půjdeme tam,
kde z dechu tvého
nás nezasáhne ani dech,
na cestu všeho smířeného
v ubohých lidských osudech.
Půjdeme tam,
kde šero tají
nejhlubší rány zvířeti,
půjdeme tam, kde v pustém ráji
lze věrně, čistě trpěti,
půjdeme tam,
kam neproniká
láska ni stud, tam půjdeme,
půjdeme tam, kde země říká
překrásná slova za němé,
půjdeme věčně,
zapomnění
a ztraceni v svém hledání,
plamenem ticha zasněžení
a ničím nekřížování,
po horách půjdem,
po úskalích,

a výška ta nás vyléčí,
do krásy pohroužení z malých,
porozumíme bez řeči.

(Otec zvolna vstane, pokročí k němé, ta k němu obrátí hlavu, tak něžnou, pak se otec zastaví, otočí, jde ke dveřím, položí na ně čelo. Napjaté ticho.)

PODNÁJEMNICE *(nese podnos s šálky čaje)*: Tak pojd'te, děti, pojd'te se zahřát! Ale honem! Aby nevystydli! *(Když se nikdo nehýbá, řekne ještě)* Bože, bože, s vámi je kříž.

Opona

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Jsme v restaurační místnosti velikého hotelu. Je to zároveň kavárna, jakou navštěvují lidé bez ambic, spokojení svým majetkem. Samotář by tam nevešel, strop je příliš vysoký a večerní osvětlení příliš vtíravé. Lampy přezdobené. Hluboká perspektiva několika řad stolů. V popředí, v jakémsi náznakovém zákoutí, sedí pět stálých hostů. Jsou oblečeni nenápadně, a jedna žena, která je mezi nimi, nechť příliš nevyniká. Chovají se bez upjatosti, a zas ne bodře. Jsou chladní ve svých projevech. V boční stěně místnosti, ale tak, aby je bylo vidět, dřív než se otevrou, jsou velké skleněné dveře. Tamtudy se vchází. Mimo řečených pěti hostů může sedět v místnosti ještě několik lidí, kteří se ničeho neúčastní.

Pět hostů je v proudu řeči hned po zdvižení opony.

1. MUŽ: Nenechal mne na pokoji. Dal jsem mu šesták, a on stále za mnou. Nepřestával mumlat: Korunku, pane, korunku, ženu mám nemocnou. Už jsem nevydržel a říkám mu: Tolik lidí jde kolem, promeškáte je, každý by vám něco dal...
2. MUŽ: To korunu jsi mu mohl dát.
 1. MUŽ (*směje se*): Ty ovšem jsi dobrák, ale já jim nevěřím.
 2. MUŽ: Není potřeba věřit, stačí dát, a máš pokoj. Tak jsem to myslel.
 3. MUŽ: To, pánové, není jen tak. Lidi přece můžeme rozeznávat. Kdo se dobře dívá, není klamán.
1. MUŽ: Vždyť se pamatujeme, jak jste onehdy prohlédl, ale pozdě. Už vás okradli.
(*Všichni se smějí, okradený s nimi.*)
3. MUŽ (*v doznívajícím smíchu*): Ale bystrozrak mám, to mi nikdo neupře. Hádejte, kdo to uznal! Sám náš pan hoteliér! (*Všichni se smějí, někteří hlasitě*) Na radu ke mně přišel!
- ŽENA: A co tak tížilo našeho mladíčka?
(*Všichni zřejmě čekají, kdy budou moci propuknout v smích.*)
3. MUŽ: Něco asi četl, a ta jeho hlava se snadno roztočí. Jsme-li prý jeho přátelé, to se mne ptal.
- ŽENA: Co tím myslel, chudáček?
3. MUŽ: Takhle mi to vysvětloval: jestli prý by nám směl pomoci, kdyby se někomu z nás něco přihodilo, a naopak, zda smí něco čekat od nás.
4. MUŽ (*bez zájmu*): Proč by nesměl pomoci. Opravdu, nevěděl jsem, že je tak hloupý.

1. MUŽ: Ach, nudí mne celkem ten tichošlápek.
3. MUŽ: Nu co, sem k nám dolů chodí teď přece stále řidčeji.
2. MUŽ: Zatrpkl asi po té rozmluvě o přátelství. (*K 3. muži*) Co jste mu vlastně odpověděl?
3. MUŽ: Co jsem měl říkat? Tvářil se tak smutně. Poklepal jsem mu na rameno, že je všechno v pořádku. Nebyl tím příliš spokojen, to bylo znát. Odešel, aniž co řekl.
1. MUŽ: Co chce? Urazil ho snad někdo? Řekl mu někdo do očí, co si o něm myslíme? Ať dá pokoj! Když s ním člověk sedí sám, zbláznil by se nudou. Vzhledně, jako by chtěl něco říci, a pak zas mlčí. Kdo mu má rozumět?
- (Zatímco 1. muž hovoří, vchází do hlavních dveří otec s němou. Oba se rozhlížejí postrašeně, nemá jakoby v úzkostech. Zastavují se uprostřed scény, nemá hledí na otce, otec si ji málo všímá, drží ji za ruku jakoby netečně, a rozhlíží se ve zmatku.)*
2. MUŽ: Máte pravdu; ale co se dá dělat. Berme ho, jak je.
- ŽENA: Pohled'te! (*Zpola netečně ještě ukazuje hlavou na otce a němou. Všichni se dívají, jedni rychle a zvědavě, jiní skrývajíce zvědavost.*)
1. MUŽ: Takhle vypadal ten dotěrný žebrák. Mít on tuhle holčičku s sebou, jistě bych mu dal víc.
- ŽENA: Ti zdejší číšníci se k ničemu nemají.
4. MUŽ (*nejnetečnější*): Jaký pán, takový krám. Na nikoho si neumí křiknout.
- ŽENA: Měl by někdo jít pro něho. Počkejte... (*žena jde k otci, nemá se lekne a ustoupí*) Mohu vám nějak poradit? Hledáte někoho? (*Otec se usmívá zprvu vděčně, pak se však obrací k němé a přitahuje ji k sobě. Klání se sotva znatelně a otáčí hlavu, jako by říkal ne.*)
- ŽENA (*v rozpacích, trochu uražena, vrací se ke stolu*): Cizinec, sprosták nebo blázen, to si rozhodněte sami. Ale pro našeho hoteliéra by přece někdo měl jít.
1. MUŽ: Máte pravdu, vždyť jsme přátelé. (*Všichni se smějí, nepříliš hlučně, nuceně.*) Dopřejme mu pohled na krásnou dívku. (*Otec s němou stojí ještě uprostřed scény, chce přikročit k některému ze stolů a zas se obrátí a tiskne němou k sobě. Upoutávají všeobecnou pozornost.*)
1. MUŽ: Jdu pro něj. (*Zvedá se liknavě, obchází otce a němou, jako by mu bylo trapno starat se o ně.*) (*Otec konečně usazuje němou u nejbližšího stolu, sám zůstává stát, nervózní pohyby nepřestávají.*)
- ŽENA (*sedajíc si*): Jen ne příliš laskavosti, to se nevyplácí.
4. MUŽ: Pusťte je už z hlavy. Co vás na nich tak zajímá? (*Usmívá se*

ironicky) Náš milý hostitel to všechno vyřídí.
(*Společnost mlčí, všichni chtějí skrýt své občasně pohledy na němou. On vchází do hlavních dveří, ohlížeje se na 1. muže, jenž ho vede za loket.*)

1. MUŽ: Tamhle, podívejte se.

(*On jde mlčky k otci a němé, ukláněje se bez úsměvu společnosti, která za ním hledí.*)

1. MUŽ (*usedaje*): Tady ho máte. Bůhví nač myslil, tolik se ulekl, když jsem k němu vešel.

ON (*uklání se zlehka před otcem a němou, zdvořilým tónem sloužícího*):

Dobry den... Stalo se něco? Ublížili vám? (*Jeho zájem roste, ani otec, ani nemá nevzhlížejí, otec si zvolna sedá, velmi zvolna, a po tu dobu je naprosté ticho, společnost pěti hledí až ošklivě zvědavě.*)

ON: Poručte si prosím, jsem tu, abych vám posloužil. (*Naklání se nad stůl, mluví nepřiměřeně jasně a hlasitě.*)

(*Otec s němou hledí si do očí.*)

ON: Čaj, kávu, víno, něco teplého k jídlu, něco studeného... (*Hlas se zesiluje, mluví velmi zvolna*) I pokoje jsou volné, a já tu jsem, chci vám něčím posloužit! (*Nikdo nevzhlíží, jeho hlas má už v sobě stopy prchlivosti*) Jste cizinci, nebo jste hluší? Poroučejte, jsem tu pro vás!

(*Otec se zvedá, zas tak zdlouhavě, neobratně natahuje ruku přes stůl a pokouší se zaclánět oči němé. On a otec stojí těsně proti sobě, oba vzpřímeni.*)

OTEC (*nejistě a děleně*): Buďte tiše, tiše, prosím vás nemluvte, nehlučte!

(*Němá se chytla otcovy ruky a křečovitě se jí drží, hledíc na otce rozšířenýma očima.*)

ON: Já chápu, já vím, jenom...

OTEC: Nic nevíte, hlupáci a kati jste tu všichni! (*Křičí téměř, hlas se láme a skřípe*) Mučíte, všichni mučíte, a nikdo z vás neví, jak je to k zešílení vědět. (*Němá chce strhnout otce za ruku k sobě, ale on stojí pevně a nevšímá si jí, nemá sklání hlavu, tiše pláče*) Viděl

jste už někdy, vy, který mluvíte, větší světlo, čirější jas, než v sobě nese tahleta! (*Ukazuje druhou rukou na němou*) Mluvte teď, mluvte, ať vás slyším! Ano, oněměl jste, nemáte slov, ztratil jste řeč! To ona vám všem němotu přinesla, abyste věděli! Ona je oběť za všechny mnohomluvné, za všechny lháře, za všechny klevetníky! Má dcera je to! Příliš ji všichni uráželi, příliš zla je v jazycích, aby to ona sama všechno snesla. Do této chvíle jsem byl v němotě s ní, ale nesnesu už. Příliš! (*Hlas se docela láme, pak odmlka.*)

(*On stojí vzpřímen, otec jej bere za loket a oba usedají blízko*

sebe. Společnost jako by si užasle šeptala, někdo posune židli, jinak ticho.)

OTEC (*tiše, zajíkávě*): Nic, už nic, už je líp. Nebojte se. Ona pláče, ale nemějte o ni strach, nic neslyšela...

ON (*vpadne tiše*): Ale ví, jistě ví!

OTEC: Ach netrapte mě už, prosím vás! (*Nevšímá si plačící němé, na kterou On nepřestává hledět*) Mám ji rád, byl jsem s ní tam dole, v samém tichu, a pohrdal jsem řečí. Zradil jsem se však, zradil jsem se! Moje žena, má krásná žena odešla! Ach ano, chápu ji, nelze mlčet, nelze věčně mlčet. Hrůza je z toho nakonec, protože tady jde o jiný boj. Žena mi odešla a nesnesu už, vždyť i ona potřebuje matku!

ON: Vidím, že vás miluje, neopouštějte ji.

OTEC: Netrapte, netrapte! Neopustím ji, jen matku jí přivedu, svou milovanou ženu! (*Po odmlce, v níž On hladí dívku, jako by otce ani neposlouchal, rychle, uchvátaně*) Pohleďte, vidím, že s ní máte soucit, buďte s ní nějaký čas, musím za její matkou, za svou ženu. Odměním se vám, odměním se, nemějte strach, a přijdeme si pro ni, brzy přijdeme! Řekněme za měsíc, nebo ne, ještě dřív, za týden, zítra. Prosím vás! Musím hned, teď hned jít hledat svou ženu, snad, snad na mne čeká. Opatrujte zatím mou dceru, odměním se vám! (*Vstává a On hledí na němou.*)

ON: Ano, dobrá, budu s ní, budu ji opatrovat, můžete jít, jděte.

OTEC (*vnucuje mu ruku, hladí němou nervózně po vlasech, líbá ji na čelo, ona na něho hledí s úzkostí*): Děkuji vám, nevíte, jak mnoho vám děkuji! Přijdeme pro ni, přijdeme oba, musím ale napřed najít ženu, ženu musím najít! (*Odchází rychle hlavním vchodem.*) (*V celé místnosti ticho, On ještě chvíli hledí na němou, která už nepláče a sedí nehybně. Pak se On zvedá, bere ji za povolnou, netečnou téměř ruku a odvádí ji. Jdou zvolna, hledíce vpřed. Společnost hovoří zřídka a polohlasem, pak teprv je slyšet*):

ŽENA: Rozumíte tomu?

2. MUŽ: Čemu tady rozumět? Postaral se o své hosty tak, jak má být.

ŽENA: Ptám se, jestli jste rozuměli tomu, co volal ten muž?

4. MUŽ: Takovýmhle hotelem projde víc poštilců a bláznů. Vy jste tu ještě žádného nezastihla?

3. MUŽ: Pánové tedy pozorně naslouchají tomu, do čeho jim nic není.

(Směje se) Vždyť už je všechno v pořádku. Náš milý hoteliér našel, co potřeboval.

2. MUŽ: Vy jste naposled nenatahoval uši!

3. MUŽ: Ale ano, proč bych se světu uzavíral, zvlášť když ten staříčkový pán nemluvil zrovna šeptem.

ŽENA: Co ten stařec říkal? Že je němá?

4. MUŽ: Ach to byly jen obraty v řeči, tomu musíte rozumět. Co by tady dělala němá! Hezká je, a zdá se, že i mladíčkově se líbila. Jak si ji prohlížel!

ŽENA: Mně se to nelíbí.

1. MUŽ: A co by se vám nelíbilo? Všechno je v pořádku, má milá.

2. MUŽ: Měli bychom dopřát trochu štěstí svému drahému příteli. (*S úsměvem*) A tady ho máme. Pojď nám něco povědět. Kde pořád vězíš?

ON (*vešel za slov 2. muže do dveří a došel ke společnosti, podává všem bez úsměvu ruku*): Dobrý den.

1. MUŽ: Posad' se u nás, není tě ani vidět, máš tolik práce?

3. MUŽ: Na práci jsou tu jiní, on jenom počítá. (*Směje se.*)

ŽENA: Ale sluší mu teď smutek, vidíte, je smutný tak zajímavě.

ON (*potlačuje vzrušení, s jistou tvrdostí v hlase*): Prosím vás, paní!

ŽENA: Odpusťte, nechtěla jsem urazit.

1. MUŽ: Řekni nám, co si o tom myslíš?

2. MUŽ: Proč se ho ptát, viděli jsme přece! Takovou krásu nelze pozorovat bez vzrušení! (*S úsměvem.*)

ON: Nemluvte prosím o tom, co jste viděli. (*Silněji*) Nevíte nic, a nepochopili byste.

4. MUŽ: Jde přeci o hotel, a ne o tebe. Takové scény by se hostům měly vysvětlit, nedělá to dobrý dojem.

ON (*nervózně*): Co chcete vědět? (*Odmilka.*)

1. MUŽ: Jen se mírni, prosím tě.

ON: Ach ano, jste přece všichni velmi hodní lidé, jen dobrá a mírná slova máte na jazyku, z vás nikdo nikomu ani slovem neublíží. – Ale to, co jsem nyní pocítil, s vámi, běda, sdělit nemohu.

2. MUŽ: A pročpak? Vždyť jsi býval s námi a nic jsi před námi neskrýval.

ON: Protože jsem nevěděl právě tak jako vy. A dnes, dnes, bojím se to skoro říci, dnes vím.

1. MUŽ: A copak víš?

2. MUŽ: Nám se ta dívčinka přece také líbila, vidíte, přátelé. Pěkná je, pěkná, jen co je pravda.

ON: Dnes vím. Dnes jako bych věděl, že budu vědět, že se jedenkrát dovím.

Jako bych najednou našel dávno ztracenou, dávno zapomenutou řeč. A vy, milí hosté, milí přátelé-nepřátelé, kde jste? Co slyšíte? Co můžete říci? Sed'te si na svých židlích, u stolků politých lži a přetvářkou a dumejte nad podivnostmi tohoto světa. Čachrujte s hladinami a obchodujte s mělčinami. – Ano, jako bych našel dávno zapomenutou řeč, tak je mi. A vy, vy jste němi před touto řečí! (*Vstane a v té chvíli padá opona.*)

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Scéna z prvního jednání. Večer. Uspořádání předmětů se nezměnilo, jenom postel a židle němé zmizela. Otec sedí na své židličce a čte. Má brýle. Je elegantně oblečen, ale jeho tvář se sotva změnila. Matka sedí u stolu nečinně a hovoří brzo po vytažení opony.

MATKA: Nečti už, miláčku. Kaziš si zbytečně oči. Dívej si chvíli také na mne. – Nu tak? Neslyšíš mne? Nebo si budu myslet, že mne nemáš rád.

OTEC (*zvolna vzhledne, položí knihu, sejme brýle*): Chci se tě na něco zeptat. Už dlouho se tě chci na něco zeptat.

MATKA: Proč se mne tedy nezeptáš?

OTEC: Ano, zeptám se tě. (*Vstane. Pauza.*) Řekni mi, ženo, kde jsi byla, když jsi ode mne odešla?

MATKA: Takhle se ptáš? A kde jsi byl ty? Co?

OTEC: Na to je snadná odpověď. Chodili jsme, chodil jsem, či lépe bloudil jsem od domu k domu a od člověka k člověku. Bylo to zlé, hodně zlé, a mohu ti říci, že nebýt tebe, nebýt mé myšlenky na tebe, kdoví kde bychom, kde bych nyní byl. Mířil jsem do hornaté krajiny..., ale o tom jsem s tebou nechtěl mluvit. Na mou otázku jsi odpověděla otázkou. Řekni mi, ženo...

MATKA: Ale miláčku, miláčku, ne tak vážně prosím. Polib mne, ano? Hodně, hodně mne polib! Ach, jak ty umíš líbat! To neumí nikdo, nikdo jako ty!

OTEC: Nikdo, říkáš?

MATKA: Nu, nu, ty zamračence. Usměj se na mne přece! Chceš vědět, kde jsem byla? Povím ti to, neboj se, povím ti celou pravdu. Nejdřív, nejdřív jsem šla ke své přítelkyni, však ji znáš, byla u nás, jistě se na ni pamatuješ..., ano, a té jsem se se vším svěřila, se vším trápením, které jsi mi způsobil, ty můj zlý miláčku. A přítelkyně mi poradila, abych..., abych..., a dovedla mne..., do jednoho hotelu a tam jsem měla bydlet. Ale hoteliér nebyl doma, nikdo nevěděl, kde je. A byli tam nějací páni a také jedna paní, a ta paní mi nabídla, abych, abych se ubytovala u ní. A já jsem přijala její nabídku, protože se mi to nejlépe hodilo. Nežli bydlet v hotelu – a u mé přítelkyně nebylo místo... a ta paní byla počestná, jen se na ní zeptej, všichni ji znají...

OTEC: Ano, ano.

MATKA: A pak, pak se mi zastesklo po mém starém domově a šla jsem se na něj podívat. A tady jsem tě našla, zbědovaného, seděl jsi na své

židliče a díval ses mezi ruce a objal jsi mne, když jsi mne spatřil, a líbal jsi mne, tak, tak, a byli jsme šťastni, a jsme šťastni, vid', miláčku?

OTEC: Ano, ano, šťastni.

(Podnájemnice se přišourá odněkud z pozadí, kde ji zatím nebylo vidět, leda stín. Jde ke své vysoké židli, sedne si na ni, šije. Otec se zase posadí, matka se k němu sklání, hrají něžné hry, ale těžce.)

PODNÁJEMNICE: A zase je taková zima! Však já věděla, že přijde! Bože, Bože, co jsi to dopustil! A kam jste *(k rodičům)* zahrabali to dítě? Kde jste ji nechali zapadat? Řezníci, řezníci jste! Bože, Bože!
(Brumlá si pro sebe, pak šije klidně dál. V té chvíli se ozve hlas, ostrý hlas zvonku. Podnájemnice se nepohne. Otec a matka vyskočí, hledí bezradně na sebe, tisknou se k sobě. Otec obejmě matku.)

OTEC: To nic, to nic, neboj se.

MATKA: Půjdeš se podívat, kdo to je?

OTEC: Ne, jdi ty, prosím tě. Jenom se neboj.

(Matka jde. Zavře za sebou dveře. Měli byste vidět otce, jak se děsí. Ticho. Pak se matka vrátí. Zavře.)

MATKA *(šeptem)*: Ona je to! Ten spratek. Zase se vtírá mezi nás! Nějaký mladiček ji přivedl. Bůhví jak sem našli cestu!

(Podnájemnice vstane, beze slova otevře dveře dokořán. Objeví se On s němou. Pauza.)

MATKA: Pojd'te dál, pane.

ON *(pokročí, ruku v ruce s němou, nevšímá si matky, hledí upřeně na otce, který by se nejraději neviděl)*: Nepřišel jste...

OTEC: Já, my...

ON: Nepřišel jste, ano. A proto jsme přišli my.

OTEC: Chtěl jsem zítra, ještě dnes večer..., vid' miláčku?

MATKA: Ano, ano, právě jsme mluvili o své ubohé dceři, co asi dělá.

ON: Jak se opovažujete! Jak se opovažujete!

(Němá, vytrhne se mu, běží k oknu. Okno je však zastřeno.)

MATKA: Co tím chcete říci, pane?

ON *(na ni nepohlédne. K otci)*: Přišel jsem vás o něco požádat.

OTEC: Všechno, co si přejete, vám splním.

ON: Všechno, říkáte?

OTEC: Ano, všechno. Nebudu se před vámi ospravedlňovat. Vidíte, našel jsem štěstí. Mýlil jsem se, bloudil jsem, myslil jsem, ach myslil jsem...

ON: Není třeba. Rozumím vám. Mlčte raději.

MATKA: Mohla bych vám nabídnout, pane, nějaké malé občerstvení? Jen prosté, jsme chudí...

ON: Ne, děkuji.

PODNÁJEMNICE: Bože, bože, to je sněhu! A jak z něj ty ručičky čouhají,
jak se třepetají, jak prosí! A já to věděla, já to hned věděla!

NĚMÁ (*u okna, u zastřeného, myslí*):

Ach běžet, běžet
po pasece
a jahodím a jahodím,
svlažit si čelo v prudké řece,
co podržím, co zahodím?
Tak rozdvojena,
rozdělena,
zrazena krví proudící,
zrazena střechou svého jména
v ulici studu, v ulici,
jež poztrácela
všechny domy,
jen jediný, jen jeden zbyl,
stojí?, je pevný?, či se zlomí?
a zhasne, když se rozsvítí!

PODNÁJEMNICE: A budou stát a nebude jim do řeči. Dům za domem
popuká. A to všechno od té zimy! Od té strašné zimy!

MATKA: Muži, ta ženská musí pryč! Slyšíš? Dávno jsem ti to chtěla říci!

OTEC: Ano, ano, miláčku, všechno, co chceš, se stane.

ON: Nebudu vás již zdržovat. Povím jen stručně, co jsem chtěl povědět. –
Vy jste se nevrátil pro svou dceru, pane. Dost dlouho jsme čekali.
Myslím, že by vám nebylo ani příliš příjemné, kdyby tu teď zůstala.
Chci vás proto požádat, abyste mi ji nechal. Abyste ji nechal u
mne. Odjedu, odjedeme s ní někam daleko, někam, kde je ticho.
Nebudu, neumím, nechci vám nic vysvětlovat. Ani byste
nerozuměl. Věřte, že se o ni budu starat ze všech sil, že ji budu
chránit od všeho zlého. Hned jak jsem ji poprvé spatřil, jsem
poznal, že jsem ji spatřiti musil, že mi byla poslána, že je to můj
osud. A potom jsem poznal. Uslyšel jsem její hlas. Uslyšel jsem, co
říká svým mlčením. Uslyšel jsem. Ale o tom nechci mluvit. Chci,
abyste mi odpověděl.

OTEC: To je těžká věc, pane. (*K matce*) Co myslíš, miláčku?

MATKA: Ach nevím, nevím, svěřiti jedinou dceru cizímu člověku?

Kdybyste věděl, pane, jak ji máme rádi, jak na ní lpíme! Opravdu,
bude to pro nás těžká ztráta. Nu, ale vždyť ji neztratíme navždy!
Kam s ní chcete je, pane, a na jak dlouho? Myslím si, muži, že pan,
pan...

OTEC: Ten pán je hoteliérem.

MATKA: Tak? Hoteliérem. Myslím si, že pan hoteliér má čestné úmysly.

Není-liž pravda, pane hoteliéře?

ON: Jak se opovažujete, jak se opovažujete!

MATKA: Ano, svěříme vám tedy svou dceru, svého drahého jedináčka. Ale budete na ni hodný, že? Neublízíte jí, vidíte? Je taková křehká, taková ubohá!

ON: Děkuji vám, pane. Odjedu s ní do hor. Ne déle než na rok. Slibuji vám, že ji nevidíte později než za rok. Ode dneška za rok. – A nyní tedy půjdeme. Odpusťte, že jsem obtěžoval, odpusťte mi, pane. *(Jde k němé, vezme její ruku do své, nemá s ní odcházi s očima k zemi. Ticho. Zaklapnou dvojí dveře. Pauza.)*

PODNÁJEMNICE: Jen počkejte! Jen počkejte! Všechno se vrátí! Bože, bože, to jsou časy!

MATKA: Říkal jsi něco, miláčku?

OTEC: Ne, nic jsem neřikal.

MATKA: Teď je tedy pryč. A vrátí se až za rok. Rok! To je krásná, dlouhá doba. Budeme mít tolik času pro sebe, tolik pro svou lásku, tolik pro své ruce, pro své rty, pro svá těla. Ach tančila bych, tančila bych! Pojď, budeme tančit! Jsi také tak šťasten jako já, miláčku?

OTEC: Ano, ano, jsem šťasten.

MATKA: Konečně! Volni! Zbaveni té trapné přítěže, toho nicotného spratka, který se věšel na naše myšlenky, na naše srdce, na nás, takže jsme neměli ani trochu času pro svou lásku. – Viděl jsi, viděl jsi, jak se zamiloval ten mladíček, ten pan hoteliér? Je asi bohatý, vid', snad se s ní chce oženit, ona není tak docela ošklivá, má něco v sobě, to dítě, však má po kom, nemluvím pravdu? Já přece také nejsem tak docela ošklivá, jen se podívej!

OTEC: Ano, ano, jsi krásná. *(Obejme ji.)*

MATKA: Líbej mne, líbej mne zase tak zdlouha! Ach jsem šťastna, nic, nic mne už netíží, všechno zlé minulo, všechno zlé je za námi, zůstali jsme sami, spolu, sami a šťastni.

OTEC: Ano, ano, šťastni.

(Objímají se, tisknou se k sobě. Podnájemnice zatím zvolna vstane, jde do popředí, mluví čelem k obecenstvu.)

PODNÁJEMNICE: Všechno se vrátí. Kámen po kameni se vrátí. Vločka po vločce se vrátí. A stále bude zima. A vlci budou víc a více hladoví. A přijdou mezi lidi a budou je žrát, budou je žrát ze samé zimy. Ale odkud, řekněte mi, odkud sem fíčí to vlhého teplo? Bože, bože, to je čina!

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Sál. Na vyvýšeném pódiu sedí za obdélným stolem pět hostů z druhého jednání, představujících Soud. Na stole: ruční zvonek, sklenice vody, svícen, papíry a podobně. Je před počátkem tohoto podivuhodného přelíčení.

1. MUŽ: Co dnes máme, kolegové?
4. MUŽ: Nic zajímavého. Podezření z vraždy.
1. MUŽ: Vzpomínám si. Únos, vidíte, a únosce se vrací sám.
3. MUŽ: Ale jsou tu našťestí úřady, které už dovedou zatočit s takovými panáčky.
4. MUŽ: A zatočíme s ním, jak se patří.
- ŽENA: To je nuda, to je nuda. *(Zívá)* Kdyby se aspoň dělo něco zajímavého, něco pi-kan-tní-ho.
3. MUŽ: Počkejte, uvidíme, co se z toho vyklube.
2. MUŽ *(k prvnímu)*: Tak bychom mohli začít, pane kolego, nemyslíte?
- ŽENA: Už aby to bylo za námi!
(První zazvoní. Objeví se postava v dlouhém splývajícím pláští, s kapucí na hlavě. Je to Exodus.)
1. MUŽ: Exode, uveďte osoby nevinné.
(Exodus zmizí, otevřou se dveře a vchází otec, matka, podnájemnice. Zaujmuou místa proti Soudu, zády k obecnstvu. Pauza.)
1. MUŽ: Zahajují přelíčení. *(Zazvoní, Exodus vejde.)* Exode, uveďte obžalovaného.
(Exodus se za okamžik vrátí, veda ho něžně pod paží. On se zastaví tak, aby byl profilem k obecnstvu i k Soudu. Exodus opět zmizí.)
1. MUŽ *(k třetímu)*: Pane kolego, shrňte stručně obžalobu.
3. MUŽ: Prosim. Tento mladík byl obviněn, že nečestným způsobem vylákal na rodičích jejich nešťastím stíženou dceru, odejel s ní na neznámé místo a po roce se vrátil bez ní. Je podezření, že ji a) zneužil, b) sprovodil ze světa. Protože ve výsleších odmítal obžalovaný jakoukoli odpověď, byl Soud nucen uspořádat toto přelíčení, v němž a) vyslechne svědky, b) vynese rozsudek.
1. MUŽ: Děkuji vám, pane kolego. Má některý z pánů kolegů nějakou poznámku?
4. MUŽ: Ano, já. Dovoluji si poznamenat, že chování obžalovaného, jeho tvrdošíjné mlčení, je přitěžující okolností.
1. MUŽ: Děkuji. Ještě někdo?
- ŽENA: Chtěla bych říci, že případ, o který jde, by měl být vyřešen způsobem co nejvíce odstrašujícím. Je strašné, jakých mravů jsme se stali svědky.

1. MUŽ: Děkuji vám. – Přistupme tedy k výslechu svědků a k jejich konfrontaci s obžalovaným.

ON (*myslí*):

Taková zima,
nejsi tady,
ach všude, všude s tebou jdu,
ztracená – hlučím maškarády,
tím vším, co jsem a nebudu,
obláčky něhy
smím-li říci,
obláčky s hebkým lupením
a písní věčnost zpívající,
v kterou se brzo proměním.

1. MUŽ: Předstupte, matko. (*Matka vstane, postoupí směrem k Soudu.*)
Řekněte nám podle pravdy, co víte o tomto případě.

MATKA (*vzlyká*): Můj ubohý jedináček, má ubohá dceruška! Co s ní asi udělal ten zlosyn? Ale já to věděla, já to hned říkala, už tenkrát, když k nám přišel, vid', muži, říkala jsem, že má nevěřím a že kdyby bylo na mně, nikdy bych mu nesvěřila takový poklad, takovou perlu, bože, já nešťastná! (*Pláče.*)

2. MUŽ: Mluvte k věci, matko.

MATKA: K věci, ano, k věci! Abyste tedy věděli, ošálil nás, oklamal nás, podvedl nás! Přišel jakoby nic, a svěřte mi prý svou dceru, budu se o ni starat, ani vlásek na hlavě jí nezkřívím, jako oko v hlavě – a tak pořád mluvil, až jsme svolili, s pláčem svolili a dovolili jsme své dcerušce, svému ubohému miláčkovi, aby s ním na rok odjela. Ale jen na rok, jak povídám, pak nám ji měl zase přivést neporušenou zpátky!

ŽENA: Promluvte teď, matko, několik slov k obžalovanému.

ON (*myslí*):

Jsi tu, jsi u mne,
cítíš také
ten mír, co leží na věcech?

MATKA (*k němu*): Kam jsi ji dal, co? A kam se to pořád díváš? Co tam vidíš? Hraješ si na němého, nebo co? Však my tě dobře známe. Vrahu! Lupiči! Nestoudníku! Kde je naše dcera? – (*K Soudu*)
Vidíte, pánové, je to marné. Ani kdybyste ho mučili, neozval by se.

2. MUŽ: Uvidíme. Možná že budeme nuceni sáhnout i k mučivým prostředkům. Děkujeme vám zatím, matko. Jste statečná. Můžete si zase sednout.

1. MUŽ: Nyní buďte vy tak laskav, otče. (*Otec předstoupí.*) Co nám řeknete vy?

OTEC (*jako by nechápal, nechce se mu do řeči*): Já tedy, já mám mluvit! Ó ano, pánové, budu mluvit, jen co... (*Šátkem si přejíždí obličej, v rozpacích*) Vždyť, pánové, všechno je jasné! Co byste potřebovali vědět! To jsou ti nejhorší. Lísají se, ušlechtilost předstírají, sladkým jazykem pomoc nabízejí. A potom, potom, pánové – vždyť to znáte, to jsou ti nejhorší mezi námi.

1. MUŽ (*netrpělivě*): K věci, otče! Čím můžete podepřít obžalobu?

OTEC: Ano, pánové, obžalobu. Tak to má být, obžalovat a odsoudit zločince! Ukradl nám, vetřel se k nám a ukradl ji! Kde nyní je má ubohá, má jediná! Vetřel se a ukradl! Což to lze nechat, pánové, což to lze nechat bez trestu! Uvažte přece! Veliký, strašný trest si zaslouží. Ukrást nám toho tvorečka, toho bedného tvorečka, němého, nemohoucného. Ach pánové, nezdržím se pláče, to je rána otcovskému srdci! Zločinec je to, co všechno s ním musela prožít! A co my jsme vytrpěli.

1. MUŽ: Dosti, dosti, otče! Nyní promluvte k obžalovanému, snad se zastydí před vámi.

OTEC: K němu mám promluvit? Se zločincem mluvit! Ale pánové!

1. MUŽ: Nenechte nás čekat, nezdržujte.

OTEC: Tedy k němu? (*K němu*) Ty hnusný, hnusný! Vrať nám ji, slíbil's, vrať ji, a pak si mlč, ty vrahu! Jak bys ji mohl vrátit, vid', když jsi ji zabil! Aspoň ukaž, kde leží její tělíčko, ať můžem zaplakat! Promluv, promluv! – Ach pánové, příliš bych se rozlítlil, nedejte, aby k tomu došlo. Nesmím se rozčilovat, vid', ženo, škodí mi to, sil ubývá.

2. MUŽ: Jste dobrý muž, otče, spolehněte se na nás. Sedněte si zase.

1. MUŽ: Necht' předstoupí podnájemnice, poslední svědek.

(*Pauza.*)

ŽENA: Neslyšíte nás? Podnájemnice má předstoupit. To jste přece vy!

(*Podnájemnice se nehýbe. 1. muž zazvoní, vstoupí Exodus.*)

1. MUŽ: Exode, pomozte podnájemnici!

EXODUS (*jde k ní, sklání se nad ní*): Babičko...

PODNÁJEMNICE: Ano, můj pane...

EXODUS: Vstaň, babičko..., počkej, pomohu ti, neboj se, ničeho se neboj, brzo bude po všem. (*Zmizí.*)

PODNÁJEMNICE (*přistoupila k Soudu*): Co po mně chcete, vy... a vy, vy všichni? Proč mne nenecháte na pokoji?

3. MUŽ: Co nám můžete říci o věci, již projednáváme?

PODNÁJEMNICE: Naplivat! To vám mohu říci. Hleďme ho, jak si troufá!

2. MUŽ: Co víte o tomto mladíkovi?

(*Podnájemnice mlčí.*)

4. MUŽ: Nemí prostě normální. Nic s ní nepořídíme.

ŽENA: Počkejte, pane kolego. (*K podnájemnici*) Nechcete si s ním pohovořit? Znáte se přece!

PODNÁJEMNICE (*mávně rukou, pak jde k němu, němému*): Ublížili ti, synáčku, vid'. Bili tě, trápili tě, spát ti nedali. Ach bože, bože..., ale neboj se! Pán říkal...

ON (*myslí*):

Nepočítati,
běžet rychle
v zapomenutí bez číslic,
kde vítr zpívá za utichlé,
že žili jsme, že nemohli jsme víc...

PODNÁJEMNICE: Však já je znám. Sbohem, synáčku. (*Jde klidně na své místo.*)

2. MUŽ: Říkal vám něco? Co vám říkal?

PODNÁJEMNICE: Nevidíte, blázni, že už není tady?

4. MUŽ: Říkal jsem vám, že je pomatená.

1. MUŽ: Nuže pánové, nezbyvá než shrnouti výsledek výslechu svědků a pokračovati potom v soudu. (*K třetímu*) Pan kolega bude tak laskav a stručně nás seznámí se svými poznámkami.

3. MUŽ: Prosim. Jako svědci byli vyslechnutí a) matka, b) otec, c) podnájemnice. Z nich otec a matka se shodli v tom, že obžalovaný a) podvodným způsobem vylákal na nich dceru, b) ji zavraždil. Zbývá otázka zneužití, již se jmenovaní nedotkli patrně z pochopitelného ostychu. Třetího svědka, podnájemnici, shledal Soud pomatenou. Soudu zbývají a) prostředky mučící, b) vynesení rozsudku.

1. MUŽ: Děkuji vám, pane kolego. Má některý z pánů kolegů nějakou poznámku? Nemá? Nuže pánové, jsem nucen, ač nerad, sáhnouti k mučení obžalovaného. (*Zazvoní. Exodus.*) Exode, mučte toho mladíka.

EXODUS (*jde k němu, dotkne se ho zlehka rukou, On se otočí, hledí Exodovi ustrašenýma očima do tváře*): Musím ti říci..., musím ti říci, ubohý chlapče, o mnoha věcech v pozadí, a nejen v pozadí, i v jádru tvého příběhu. Jak se jen stalo, že jsi je neviděl, že jsi je netušil? Ó ano, ubohý chlapče, dály se věci zlé, bývaly noci velmi temné, kdys měl zacloněn zrak a neviděl jsi svou malou, něžnou dívku. Víš zcela přesně, kde bývala za takových nocí, víš zcela jistě, že nepobíhala kdesi venku, nastavujíc tváře jinému dechu než tomu, kterým dýcháš ty? Pamatuješ, tenkrát se stalo, žes musel odejet na noc a den; jak ti byla dlouhá noc bez ní, jak ti byl dlouhý den! Tolik jsi na ni myslel, zdálo se ti, že jde podél tebe, že se tě dotýká. Ale nebyla s tebou, nešla podél tebe, ta krásná a milovaná,

jinam vrhala svůj stín, a kdosi jiný na ni vrhal svůj stín. Nevzpomínáš si? Bylo přece tolik silných a krásných mužů v té jezerní a hornaté krajině, kde jste přebývali. Tolik jich tam bylo! A jak byli nenasytí, jak nenasytné oči měli, žádostivost byla znát na jejich tvářích, tys ji neviděl? Vzpomeň si jenom! A právě tehdy, té noci, před níž jsi musel odejet po dlouhém loučení, tehdy se udály věci, které ti byly utajeny. Víš už, vid', co se tehdy událo! Muž přišel a dveře byly dokořán, a nejen dveře byly dokořán! Všechno, všechno bylo otevřeno, oči, ústa, náruč, klín. Tvá milovaná byla dokořán, neboť ten muž byl krásný, a možná že tehdy stačilo méně krásy, kdokoliv, všichni by byli našli dveře otevřeny. Ty nevěříš? Váháš uvěřit? Myslíš si, že to není možné? A máš jistotu, víš zcela přesně, co se dalo, než jsi poznal svou krásnou a milovanou? Vždyť nebývalo mnoho dní, kdy byla sama. Jako déšť na ni dopadaly žádostivé pohledy, víš sám, jak byla krásná, něžná, jak vítající náruč měla! A tála pod deštěm pohledů, chtělo se jí, aby navždy na ní utkvívaly. Ty pohledy se měnily v objetí, a objetí skrývala rozkoš – jak ona milovala rozkoš! A bylo jí málo pod jedním mužem roztát, bylo jí málo jednomu se vzdát, jednoho okouzlit, jednoho přivinout. Příští noci musel přijít jiný, vzít, vzít a omámen odcházet. Jinak se příliš nudy usazovalo v jejím mlčení. Ona uměla takhle a lépe přemáhat tíseň své němoty, svého neslyšení, než tys ji tomu chtěl učit. Kde ty jsi viděl čistotu, tam leželo už místo rozdupané. Z kdekterých mužských ramen setřela pot, jenž se tam objevil za rozkoše. A sliny kdekterých mužských úst...

ON (*jemným, nepodrážděným gestem oddaluje Exoda, otáčí se tváří k soudcům, nehledí však na ně, spíš někam dolů. Mluví tiše, nevzrušeně*): Děkuji, není třeba víc. Okno tam vedlo na zalesněnou stráň. Úsvit ji zastihoval svěží, připravenou poslat nespočet krupějí zeleně do našeho okna. Probouzivali jsme se zpod krupějí zeleně. Byl to dobrý plášť, ochrana dobré lásky. Vycházeli jsme ven, onou strání vzhůru, ohlíželi jsme se za oknem svého pokoje, jenž ještě spal, a my už byli venku, hovořili jsme doteky rukou, stoupali jsme k svým duším mlčky na sebe pohlížejíce. A dlouho jsme tak stoupali, až nebylo možno výš. Smrt bránila tam nahoře. Jednoho jitra nevstala má nevěsta, smrt přišla k nám dolů a byla nízko nad lůžkem. Oči se propadaly a spánky bledly. Ticho s tichem se prolínalo. Bděl jsem beze strachu nad tou smrtí. Jen dvojí ticho se tu sbližovalo, nebylo potřebí nářků, nebylo zde porážky, nad kterou nutno plakat. A pohřbil jsem ji sám na oné strání, neboť nebylo nikoho, kdo by ji byl směl oplakávat. (*Zde On zvedá hlavu, hlas*

sílí, gesta tvrdnou.) To, co jsem nyní řekl, je moje pravda, ale vaše – *(K Exodovi)* odpusťte, pane, vás tím nemyslím – vaše zní asi takhle *(slovem „takhle“ počíná řeč vzrušená, nezadržovaná, šílená téměř)*. Využil jsem jí, všechno, co měla, jsem jí vzal. Tělo jsem si vzal a duši podupal. Ochořela pod mou tíhou, a ještě tehdy jsem z ní dobýval poslední zbytky slasti. Ale omrzela mne, když sotva stála na nohou a vleže byla ohyzdná. Vyvlekl jsem ji z domu, hnal jsem ji před sebou vysoko nad jezero, na skálu. Musel jsem se s ní ještě laskat, lísat se k ní, aby mne příliš nezdržovala v mých úmyslech. Stáli jsme konečně na strmé skále a jezero bylo dole pod námi. Jakou měla radost, že ještě žije, že vidí jezero v takové hloubce! Dopřál jsem jí, aby poznala blíž krásy jezera! Stačilo málo, stačil dotek mé ruky, a padala, padala dolů, drásajíc se o výčnělky skal, a potom pila, dlouze, k smrti pila vodu jezerní! Tak je to pro vás, tak si to poslechněte vy a učíňte s tím, co chcete! Vaše pravda, vaše ubohá, mizerná, podlá pravda, ale já... *(zalyká se.)*

(Exodus bere jej jemně za ruku a odvádí, skleslého, do pozadí. Pauza.)

1. MUŽ: To stačí, vidíte, pánové. To úplně stačí. *(K třetímu)* Co říkáte, pane kolego?
3. MUŽ: Obžalovaný doznal na mučidlech, že a) zneužil něnou dívku, b) úkladně ji zavraždil tak, že ji svrhl ze skály do jezera. Mrtvola oběti leží na dně jezera, kde po ní bude pátráno. Soud se nyní poradí a potom určí trest.

(Členové Soudu se seskupí tak, že jsou zády k hledišti, a tiše rokuji. Matka zatím vstane, protáhne se a mluví k otci.)

MATKA: Poslyš, muži –

OTEC: Copak, ženušku?

MATKA: Co tomu prosím tě říkáš?

OTEC: A čemu, miláčku?

MATKA: Mně je to nějak divné. Cožpak ona byla opravdu taková, jak ji líčil ten pán?

OTEC: Nač o tom mluvit. My už nic nenapravíme. Ostatně, to bylo přece jenom mučení –

MATKA: Ach tak, mučení, hned jsem si to myslela. – Nejraději bych už šla domů. *(Sedá si zase.)*

OTEC: Také jsem nějak unaven. – Poslyš, ženo –

MATKA: Co máme dnes dobrého k večeři?

(Podnáměnice, která do té chvíle seděla zcela netečně, zvedne hlavu.)

PODNÁJEMNICE: Zrádci, ubozí zrádci, koho chcete ještě zrazovat? Vaše práce je skončena, táhněte domů!

MATKA: Říkala jsem ti už, tahle ženská musí od nás pryč!

OTEC: Ano, ano, hned zítra jí dám výpověď.

(Soudci se otočí, zaujmou místa za stolem stojíce.)

3. MUŽ: Vstaňte prosím.

(Otec a matka vstanou, podnájemnice zůstane bez pohnutí, netečná, zdá se, že neposlouchá.)

Jednomyslným určením Soudu odsuzuje se obžalovaný k životu.

Tak zní výrok. Protože však je snad pro přítomné třeba komentáře, uvádíme jej. Půjde od člověka k člověku a o každého se poraní.

Bude nalézat ženy, aby je ztratil. Za kratičké okamžiky štěstí bude platit vlastní krví. Bude milován teprve tehdy, až přestane v lásku věřit.

Pozná zradu v každém srdci, v každém slově a v každé myšlence, ale nedojde smíření, nedojde moudrosti. Pochybovat a pochybovat bude o zemi Bohem opuštěné, o kruté zvidavosti žen, o bolesti hloubkou zrazené, o všem budu pochybovat a o sobě samém nejvíce.

– Pokolení bez lásky, jakým písmem se zapíšeš do dějin trýzně? Pokolení bez lásky, jaký vítr fičí ve tvé duši? Pokolení bez lásky, kam půjdeš, kam se poděješ? Kde jsou dveře, které nenalezneš zamčeny? Kde jsou ústa, která k tobě blízce promluví?

Kde je matka, k níž by ses mohlo navrátit? Kde je tvá milenka, kde je tvůj přítel, kde je tvé dítě, kde je tvá krajina, tvůj bratr, tvůj dům, tvůj sad, tvé dílo, tvůj strom, tvá zvířata, kde je tvoje hudba?

Pokolení bez lásky! – Tak zní výrok.

Pokolení bez lásky! – Tak zní výrok.

Pokolení bez lásky! – Tak zní výrok.

1. MUŽ: Exode, proved'te rozsudek.

(Sál pomalu zhasíná a v tomto zhasínání odcházejí zvolna postavy hry z jeviště.)

Konec čtvrtého dějství

EXODUS:

Hra nekončí, Hra začíná.

Ta ruka, která duše stíná,

umdlévá, slábne jako jiná.

Hra nekončí, Hra začíná –

a hrají já, já, Exodus.

Jsem synem konce. Z jeho klína

narozen jako prapříčina.

Pro mne se zmirá, pro mne vzpíná

naděje znova křídla svá,

pro mne, ach pro mne zapomíná

na vinu vina, ona vina,
jež trvá tím, že netrvá.
Hra nekončí, Hra započíná.
U vrátek všeho odcházení,
u vrátek všeho návratu,
u vrátek smrti obnažené
a vyslečené ze šatů,
u vrátek lásky, když už není,
u lásky, která zapomene,
u vrátek světla zhasnutého,
u vrátek zimy roztálené,
u vrátek všeho, všeho, všeho,
co zabloudilo v močále,
u vrátek bolesti, jež vchází
a kterou věčně doprovází
bezmocnost svatá, ticho tich,
u vrátek strašně zavátých,
u vrátek něhy, u těch vrátek,
která se právě zavřela,
u dveří nevýslovných matek,
kde čas polidštil anděla,
aby se mohl zalít krví
a dáti život dítěti,
u dveří všech, co nepromluví,
a přece, přece odvějí,
u dveří básně, u veřejí,
jež rozevřeny nejšíře,
hledají radost vždy tam, kde ji
nesmějí nalézt, ve víře,
u brány králů žebrajících,
u rodné brány zbloudilých,
u brány těch, kdož v hudebnících
uvěří v očištění zlých,
ach, u bran všech a u všech dveří,
za nimiž bzučí úly hrůz,
za nimiž svítá, když se šerí,
stojím vždy já, já, Exodus.
A odcházím a navracím se
a žaluji a odpouštím.
Jsem ve vás, ve věcech, jež mstím.
Hra nekončí, Hra započíná
tak jako každá marná hra.

Ta ruka, která duše stíná,
již usychá, již umírá.
A ústa, co se otevřela,
aby jí dala zemřítí,
ta ústa, ústa zkrvavělá,
slyšeli jste je mluvití?
Blahoslaveni tiší, praví.
Blahoslaveni trpící.
Blahoslaveni usměvaví
na zapálené hranici.
Blahoslaveni nesmíření.
Blahoslaveni ti, co čtou
písmena knihy, která není,
blahoslaveni samotou,
blahoslaveni nenávistí,
blahoslaveni bolestí,
blahoslaveni tím, co svistí
ve vichřici, co šelestí
v bubincích hudby, v písních ticha,
ve smrti v ženách, v exodu,
co nekončí, co neusychá
a z čeho vracím se a jdu
s pozdravy pro nového Jóba,
jdu jako posel země Uz,
jdu dnem, jenž dni se nepodobá,
jdu k němu já, já, Exodus.